

Közösségi pszichiátria

Neuropszichológus szakképzés

2019.04.17.

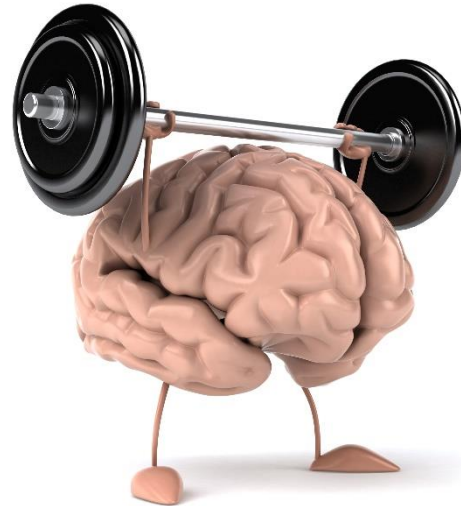
Farkas Kinga

Neuropszichológia a pszichiátriában

- diagnosizálkozás, diagnosiz kiterjesztése, finomítása - kognitív profil, terápiában felhasználható
- kutatás (alvás, kényszerbetegség, szkizofrénia, figyelemzavarok)
 - specifikus mintázat keresése pl. Turette-szi, szkizofrénia, OCD
 - végrehajtó funkciók mentén milyen különbségek vannak
 - kiválogatott feladatok között specifikus mintázat van-e?
- egészséges mintától eltérés kimutatható, de specifikus-e a betegségre
 - Normák, standardok - ???
 - Léteznek-e bemért próbák, rendelkezünk-e nagy mintán felvett adatokkal, standardokkal pszichiátriai populációban
- kognitív deficit: mit jelent? tényleg a sérült övezetbe tartozik? Vagy csak egy statisztikai különbséget kapunk a csoportok között... (nincs a 2 sd-n túl)

Neuropszichológia a pszichiátriában

- Rehabilitáció, terápia
 - Felhasználjuk-e az adatokat a hatékonyabb terápiás rezsimek felállítására?
pl. munkamemória probléma - foglalkoztató terapeuta, munkamemória feladatok megoldása

Person-Centred
Skilled Stroke Care
& Rehabilitation

Individual Wellbeing
& Meaningful Engagement

Access to Supports
& Services

Community
Co-Navigation

Supported Mobility in
the Community

Közösségi pszichiátria

Célcsoport: pszichés problémával küzdő ellátottak

Cél:

- integrált és teljes jogú tagjai maradjanak a társadalomnak
- ha betegségükből adódóan már kirekesztődtek a társadalomból, reintegrálódjanak a közösségbe.

Közösségi pszichiátria

Módszerek:

- a gondozás és a pszicho-szociális rehabilitáció
- az igénybevevő otthonában, illetve lakókörnyezetében (az ellátott előfordulási helyén)
 - egészségi és pszichés állapotuk javítása;
 - meglévő képességeik és készségeik megtartása fejlesztése;
 - a mindennapi életükben adódó
 - konfliktusok feloldása
 - problémáik megoldása;
 - szociális és mentális gondozáshoz, és az egészségügyi ellátáshoz való hozzájutás elősegítése.
- hosszú távú
- egyéni szükségletekre alapozott gondozás
- nagymértékben épít
 - az ellátottak aktív és felelős részvételére
 - a természetes közösségi erőforrásokra, őket is oktattva és támogatva.

Közösségi gondozás tervezése

- Kliens egyéni szükségleteiből kiindulva
- Kliens aktív és felelős részvételével
- Egyénre szabott gondozási terv
- Multidiszciplinális team
 - egyenrangú szereplők még: a beteg és természetes (laikus) segítői is
 - Feladata: a beteg és hozzátartozói
 - Pszichoedukációja
 - Készségfejlesztése
 - stressz kezelésének javítása
 - kompetens működésük elősegítése
 - a betegség okozta nehézségek leküzdésében
 - céljaik elérésében
 - minimálisan szükséges támogatást nyújtja (célja eléréséhez hozzásegíti, de nem tesz semmit helyette)
 - kerüli a szakemberekkel kapcsolatos függőség kialakulását

Feladata

- Az ellátási területen élő, de eddig kezelés alatt nem álló, illetve a betegség kialakulása szempontjából veszélyeztetett személyek
 - Felkutatása
 - a szolgáltatás igénybe vehetőségének megajánlása
- Korai beavatkozás
 - a betegség mielőbbi felismerése
 - a megfelelő kezeléshez való hozzájutás segítése
 - szakmai gondozás
 - szükséges egészségügyi ellátás mellett
- A kliens egészségügyi, pszichés és szociális állapotának folyamatos
 - figyelése, ellenőrzése
 - szükség esetén a hatékony segítségadás biztosítása
 - a problémák és krízishelyzetek normalizálása, megszüntetése
 - a visszaesések (relapsusok), a betegség krónikussá válásának megakadályozása
- A felépülésre való képesség fokozása
- Változásra ösztönzés
- Közösségi integritás elősegítése
- Reintegráció előkészítése, abban való folyamatos támogató részvétel
- Társadalmi előítéleteket csökkentése
- Társadalmi Felelősségvállalás értelmének növelése

Pszichiátriai gondozás

Kapcsolatteremtés, kapcsolattartás a gondozói munka során (a beteggel és hozzátartozókkal, segítőkkel)

- Relapszuszprvenció, korai figyelmeztető jelek

Pszichodiagnosztika gondozói sajátosságai

- Komorbiditás

Farmakoterápia járóbetegellátási specifikumai és szerepe a hatékony gondozásban

- A gyógyszeres kezeléssel kapcsolatos döntések segítése
- Tartós farmakoterápia kapcsán felmerülő problémák és azok kezelése

Rehabilitáció a pszichiátriai gondozásban

- Pszichoterápia és gondozás
- Szocioterápia és gondozás
- Szociális státusz, szociális intervenció a pszichiátriai gondozásban
- Közösségi pszichiátriai gondozás (szociális és egészségügyi)
- Önszorgító csoportok

Gondozás és orvos beteg kapcsolat

- Beteglátogatás (indikáció, szabályok, célok)
- Terepmunka jelentősége (indikáció, célok, szabályok)
- Interkulturális (szociokulturális) ismeretek
- Környezettanulmány
- Hozzátartozókkal való kapcsolattartás

- Veszélyhelyzetek és kockázatok megelőzése, és kezelése a gondozás során

Jogi, hatósági és igazságügyi vonatkozások

Kapcsolat egészségügyi intézményekkel:

- Sürgősségi ellátási formák
- Alapellátás (konzílium?)
- Fekvőbeteg osztályok
- Szomatikus ellátás
- Gyermekpszichiátriai intézmények
- Kapcsolat interszektoriális intézményekkel, civil szervezetekkel

Internet és telemedicina a pszichiátriai betegek gondozásában

A pszichiátriai betegek stigmatizációjának visszaszorításának eszközei

Burnout megelőzése a pszichiátriai gondozóban

Különböző nézőpontok – a prefrontális lebeny funkciói

- Goldstein (1939): az érvelés, következtetés, elvonatkoztatás kérgi központja
- Moniz (1949): a magassabbrendű kognícióért és az érzelmi kontrollért felelős
- Lurija (1966): a viselkedés programozására, szabályozására és kivitelezésére specializálódott rendszer központja
- Gazzaniga (1979): a prefrontális kéreg szervezi a távoli cél elérésére irányuló viselkedéses szekvenciákat
- Baddeley (1986): a végrehajtó funkciók koordinációja

A frontális- szubkortikális neuronális körök

- Orbitofrontális kör
- Dorsolaterális
prefrontális kör
- Anterior cinguláris kör

- Beszéd
- Munkamemória
- Emlékek előhívása
- Organizáció
- Tervezés
- Gátlás
- Kontroll
- Kreativitás
- Az épen folyó aktivitás fenntartása

Prefrontális körök: funkciók

Hogyan?

Dorzolaterális

- Távoli célok elérése
- Önirányítás, önellenőrzés
- Tervezés
- Spontaneitás
- Fluencia
- Flexibilitás
- Szisztematikus keresés
- Szett-váltás
- Figyelmi fókusz

Mit?

Laterális-orbitofrontális

- Megerősítő ingerek felismerése
- Megerősítés-tanulása
- Megerősítési kontingenciák kódolása
- Érzelmi döntés

Mikor?

Anterior-cinguláris

- Exploráció
- Motiváció
- Önindította viselkedés
- Kitartó figyelem
- Hibadetekció

A munkamemória komponenseinek idegrendszeri reprezentációja

- Verbális munkamemória – bal félteke Br 6, 40, 44
 - Számterjedelem
 - Álszó ismétlés
 - Szóterjedelem teszt
 - Diszlexia, SLI, Afáziák
- Végrehajtó funkciók – Br 6, 9, 46
 - Torony tesztek
 - WCST
 - Sch, OCD
- Téri munkamemória – jobb félteke Br 7, 40, 47
 - Corsi kocka
 - VPT –Visual Pattern Test
 - Williams-sy, Turner-sy

Frontális tünetegyüttes a sérülés helye szerint

Dorzo-laterális sérülés

- Perszeveráció
- Rigiditás – merevség
- Absztraktizálási nehézségek
- Apraxia
- Disszociáció
- Brocca afázia

Dorzo-mediális sérülés

- Mutizmus
- Apátia
- Spontaneitás hiánya
- Verbális fluencia zavar
- Transzkortikális motoros afázia
- Csökkent affektivitás

Orbito-frontális sérülés

- Összpontosítási zavar
- Eufória
- Impulzivitás
- Csökkent gátlási képesség
- Gyerekes viselkedés
- Felelőtlenység

A végrehajtó funkciók működésére van szükség

- Tervezést és döntést igénylő feladatoknál
- Hibák felismeréséhez és kijavításához
- Azokban a helyzetekben, ahol teljesen új vagy nem túltanult viselkedést kell produkálni
- Veszélyes vagy a kivitelezés szempontjából nehéz helyzetekben
- Olyan helyzetekben, ahol a már kialakult szokások ellenében kell cselekedni

A végrehajtó funkciók legismertebb vizsgáló eljárásai

- Fluencia vizsgálatok (betű, szó, forma)
- Útvesztő feladatok (Portheus, Elithorn)
- Trail Making Feladat (B)
- Torony-tesztek (Hanoi, London, Toronto)
- Szortírozási feladatok (Wisconsin Kártyaszortírozási Próba, WCST)
- N-back
- Go/NoGo Feladatok
- Stroop Teszt
- Iowa Gambling Teszt
- BADS - Behavioural Assessment of the Dysexecutive Syndrome
 - 1. Rule Shift Test 2. Action Program Test 3. Key search Test 4. Temporal Judgement Test
5. Zoo Map Test 6. Modified Six Elements Test (Magnóra mesélés, Képmegnevezés, Számolás)

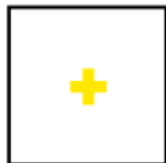
Target
Cards:

Sorted
Cards:

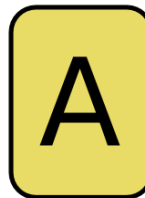

Card to be
sorted:

Bad Decks

Good Decks

Gain/Deck:	\$100	\$100	\$50	\$50
Loss/10 cards:	\$1250	\$1250	\$250	\$250
Net/10 cards:	-\$250	-\$250	\$250	\$250
Rewards/10 cards:	5	1	5	1

Kognitív deficit szkizofréniában

Kognitív remediáció

- Kognitív deficit szkizofréniában
 - legstabilabb vonás
 - Betegek 40-80%-ában
- Szoros összefüggés a funkcionális kimenetellel
- Számos kognitív részterületet érintő károsodás
 - Verbális/vizuális tanulás
 - Fenntartott figyelem
 - Motoros sebesség
 - Verbális fluencia
 - Executív funkciók
 - Szociális kogníció
 - Munkamemóra
- Válaszgátlás
- Részben megtartott területek
 - Procedurális emlékezet
 - Figyelem
- Pozitív vagy negatív tünetekhez képest
 - Jobban meghatározza az adaptív életvezetési funkciókat
 - Munkavállalást
 - Életminőség alakulását
- Gyógyszeres terápia negatívan hat, vagy nem elég hatékony a kognitív tünetekre

Kognitív remediáció jelentősége

- Tanuláselméleten alapuló pszichoszociális intervenciók - hatékonyak
 - Pszichoedukáció
 - Szociális készség tréning
 - Családi intervenciók
 - Kognitív viselkedésterápia
- De! A kognitív zavar befolyásolja az intervenciók eredményességét
 - Figyelem
 - Memória
 - Problémamegoldó készség

Remediációs elv vs. módszertani sokféleség

- hibamentes tanulás
 - segítjük a páciens
 - minimalizálja a hibázások lehetőségét
 - Gyakorlás során egyre kevesebb segítség
 - Egyre önállóbb, magabiztosabb
- önmonitorozás
 - Emlékeztetők (pl. a feladat instrukcióról)
 - Ismétlés és hatékonyság növelése
- stratégiatanulás
 - chunking – „darabolás” – nehezebb feladatok könnyítése kisebb egységekre bontással
 - scaffolding – „állványozás” – terapeuta végigvezeti a kompetenciájának megfelelő nehézségű feladaton
- non-erotív, non-reflektív jelleg: a terapeuta pozitív megerősítő
 - sikerélményének megerősítés
 - eredményességének fenntartása
 - verbalizáció segítése
 - Ismétlés
 - információfeldolgozási stratégiák facilitálása

Definíció

„kognitív deficittünetekre (figyelem, emlékezet, végrehajtó funkciók, szociális kogníció vagy metakogníció) irányuló intervenció, melynek célja – a tanulás alapelveit felhasználva – a betegség funkcionális kimenetelének javítása. A mindennapi funkciók fejlődésére lehetőséget adó (formális vagy informális) kontextusba ágyazottan fokozott hatékonyság érhető el”

(McGurk et al., 2013)

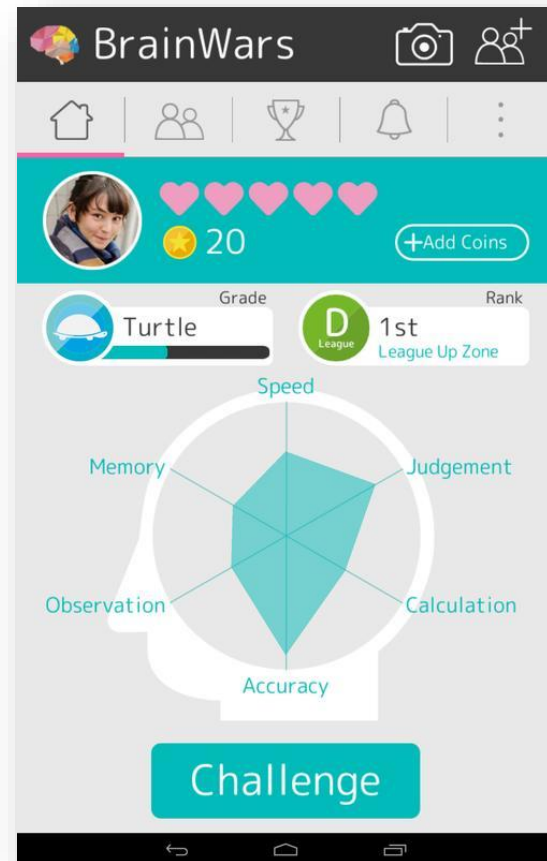
Nem tekinthetők kognitív remediációnak

A pszichoszociális funkciókat a kognitív funkciók fejlesztése nélkül javító módszerek

- alternatív stratégiák használata
- környezet megváltoztatása az adaptívabb viselkedés érdekében

Kognitív tréning

- Sch
- MCI
- Alzheimer
- Depresszió
- Stb.

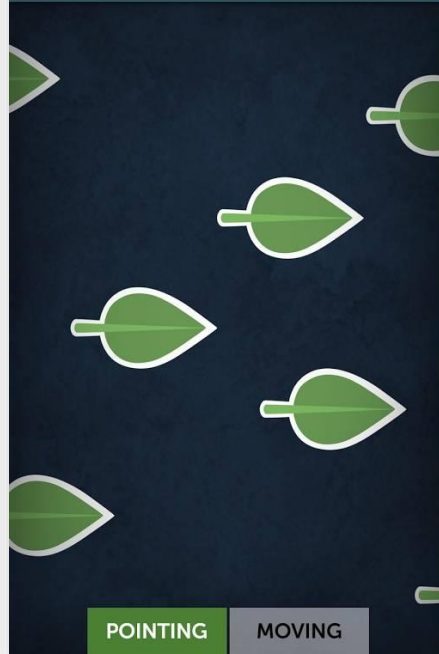

lumosity

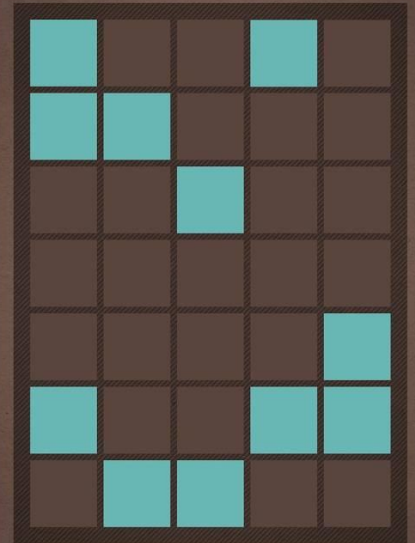
Challenge your brain with scientifically designed training

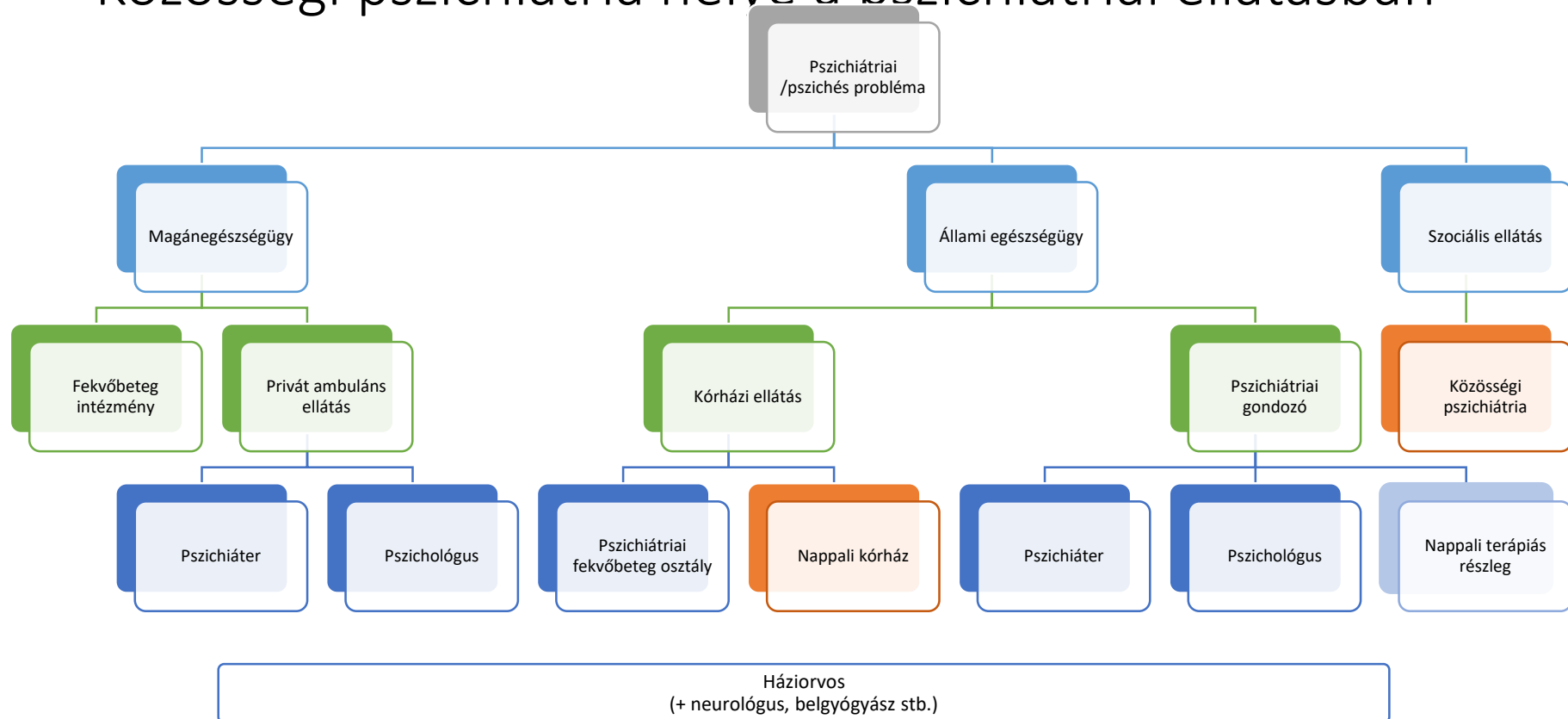
Get daily workouts with cognitive games

Train your memory and attention

Közösségi pszichiátria helye a pszichiátriai ellátásban

Nappali Kórház

- Osztályos kórházi kezelés alternatívája
- Ambuláns kezelés alternatívája
- Rehabilitáció formája
- Krónikus, vég nélküli ellátás – szociális foglalkoztató, védett munkahelyek alternatívája
- Költséghatékony, de az esetek harmadában mégis osztályos kezelés válik szükségessé
- **Nappali kórház drágább**
- Rövidtávon költségekkel jár, hosszú távon a relapszusprevencióban hatékony
- **Nappali kórház finanszírozása az egészségügyi szolgáltatót terheli**

Foglalkozások

Nagy csoport

Kiscsoport

Irodalom csoport

Meseterápia

Állat asszisztált aktivitás

Kognitív tréning (agytorna)

Társasjáték (életmód, dixit)

Filmklub

Darts/ pingpong

Torna (2x)

Gerinctorna

Fogyi klub

Éneklés

Varró csoport

Ünnephez kapcsolódó kreatív

Kert

Kirándulások

Foglalkozások

Nagy csoport

Kiscsoport

Irodalom csoport

Meseterápia

Állat asszisztált aktivitás

Kognitív tréning (agytorna)

Társasjáték (életmód, dixit)

Filmklub

Darts/ pingpong

Torna (2x)

Gerinctorna

Fogyi klub

Éneklés

Varró csoport

Ünnephez kapcsolódó kreatív

Kert

Kirándulások

Foglalkozások

Nagycsoport

Kiscsoport

Irodalom csoport

Meseterápia

Állat asszisztált aktivitás

Kognitív tréning (agytorna)

Társasjáték (életmód, dixit)

Filmklub

Darts/ pingpong

Torna (2x)

Gerinctorna

Fogyi klub

Éneklés

Varró csoport

Ünnephez kapcsolódó kreatív

Kert

Kirándulások

Foglalkozások

Nagycsoport

Kiscsoport

Irodalom csoport

Meseterápia

Állat asszisztált aktivitás

Kognitív tréning (agytorna)

Társasjáték (életmód, dixit)

Filmklub

Darts/ pingpong

Torna (2x)

Gerinctorna

Fogyi klub

Éneklés

Varró csoport

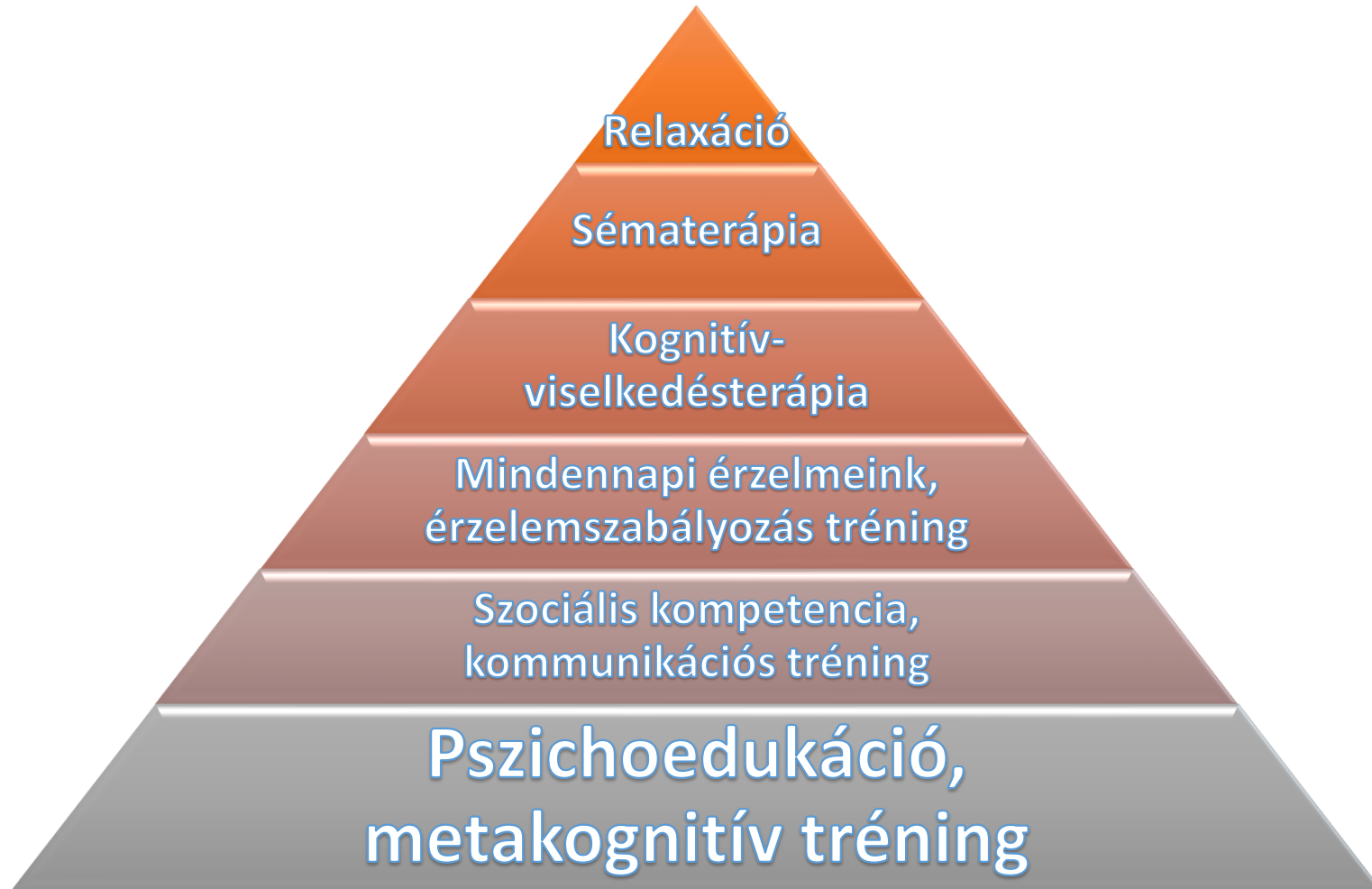
Ünnephez kapcsolódó kreatív

Kert

Kirándulások

Betegségbelátás kialakítása

Az alacsony vagy hiányzó **betegségbelátás** gyakori jelenség az első pszichotikus epizód során
Szoros összefüggést mutat a későbbi pszichoszociális funkcionalitással

Metakognitív kapacitás – a betegségbelátás és a pszichoszociális funkcionalitás prediktora

Fontos terápiás **beavatkozási pont**

- pszichoedukáció
 - szociális készségek fejlesztése
 - metakognitív kapacitás növelése
- ==> saját állapot monitorozása, kontrollja, felelősség érzésének növelése

Pszichotikus páciensek részére pszichoedukáció, metakognitív tréning

Módszerek

- Pszichoedukáció (szkizorénia, pszichózis, etiológia, kezelés, gyógyszeres terápia, stb.)
- Betegségbelátás kialakítása
 - Az alacsony vagy hiányzó betegségbelátás gyakori jelenség az első pszichotikus epizód során
 - Szoros összefüggést mutat a későbbi pszichoszociális funkcionalitással
 - Metakognitív kapacitás – a betegségbelátás és a pszichoszociális funkcionalitás prediktora
- Metakognitív tréning: metakognitív kapacitás növelése -> saját állapot monitorozása, kontrollja, felelősség érzésének növelése

Kinek ajánljuk?

- Első (néhányadik) pszichotikus epizódon a közelmúltban átesett pácienseknek

Metakognitív tréning

Gondolkodás a gondolkodásról

- Pszichózis
- Borderline személyiségzavar
- Depresszió
- OCD

Speciális gondolkodási hibák

ugrás a következtetésre

a döntések helyességéről való kóros meggyőződés

túláltalánosítás

dichotóm gondolkodás

pozitívum figyelmen kívül hagyása

katasztrofizálás stb.

https://clinical-neuropsychology.de/metacognitive_training.html

Metakognitív tréning, pszichózis

- 1. Attributional Style
- 2. Jumping to Conclusions I
- 3. Changing Beliefs
- 4. Theory of Mind I
- 5. Memory
- 6. Theory of Mind II
- 7. Jumping to Conclusions II
- 8. Self Esteem

A

B

C

D

Szociális készségfejlesztő tréning, kommunikációs tréning

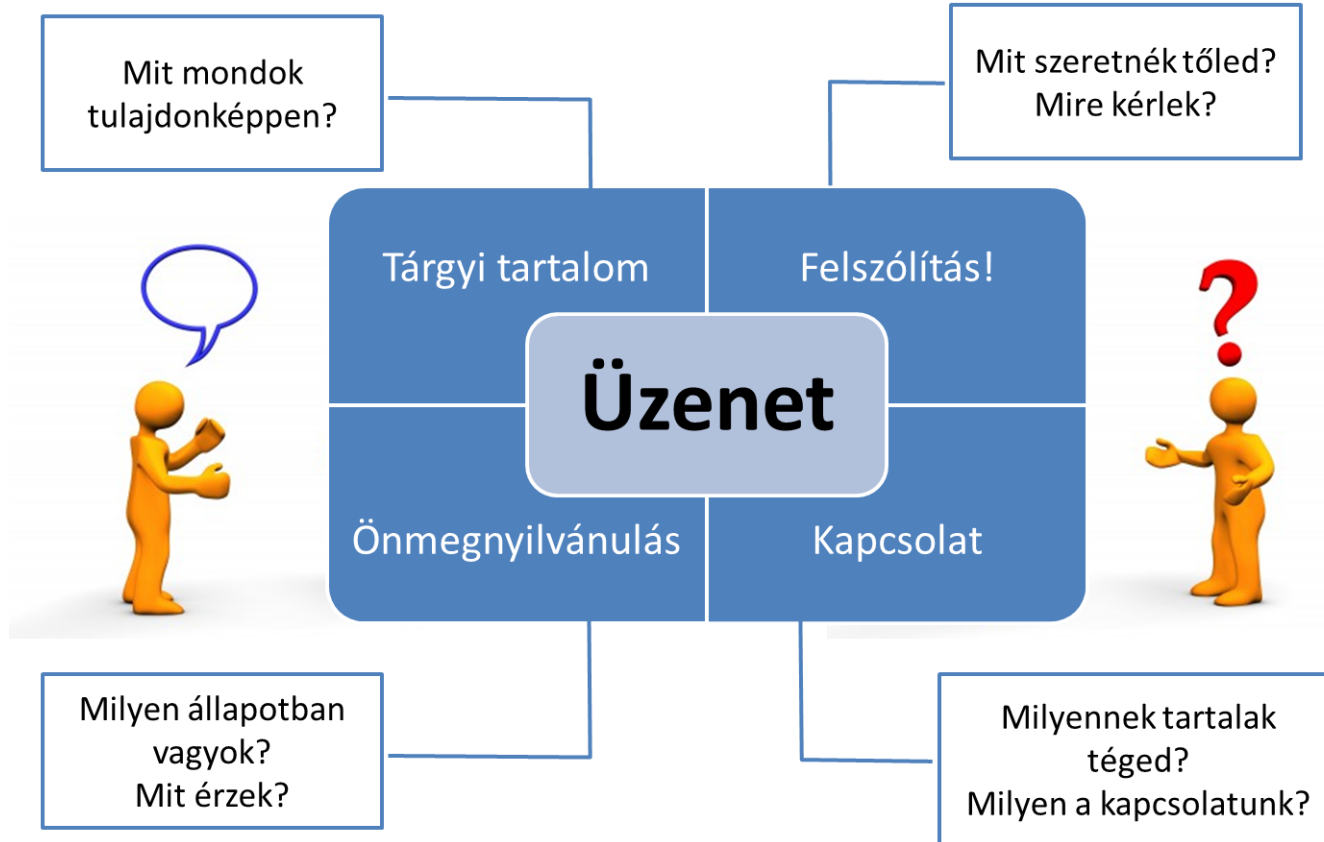
Alkalmazott módszerek

- kommunikációelmélet
- Asszertív kommunikáció
- Szociális készségek bemutatása
- Szituációs gyakorlatok
- Társas helyzetekgyakorlása

Kinek ajánljuk?

- Szociális izoláció pszichiátriai betegség következtében
- Társas készségek hiánya – pl. Asperger-szindróma (diagnosztika része is a csoportos működés vizsgálata)

A kommunikáció négyoldalú modellje

Mindennapi érzelmeink

Módszerek

- Érzelemfelismerés
- Érzelem kifejezés
- Érzelem szabályozás gyakorlása
- Szituációs gyakorlatok
- Alap kognitív technikák

Kinek ajánljuk?

- Affektív kórképek
- Személyiségzavarok
- Asperger-szindróma (dg. része is)

Mindennapi érzelmeink

1. **Nézzen az illető szemébe** és szívélyesen szóljon hozzá – sőt, ha az adott helyzetben helyénvaló, **rámosolyoghat**, kezét szoríthat vele, megcsókolhatja vagy megölelheti, ill. egyéb baráti gesztussal is kifejezheti az örömét.
2. Hozza az illető tudomására, hogy **pontosan mi az**, amivel sikerült Önnek örömet okoznia.
3. Fejtse ki, hogy Ön **pontosan mit érzett**, amikor az illető az Ön számára kellemes dolgot cselekedte
pl. "remek volt...", "igazán boldoggá tett...", "élveztem...", "kellemesnek találtam...", "izgalmas volt...", stb.

1. **Nézzen az illető szemébe**, és legyen érzelmeihez illő az **arkifejezése**, hanghordozása, de semmiképpen ne legyen ellenséges!
2. Fejezze ki világosan, hogy **pontosan mi váltotta ki** az Ön kellemetlen érzéseit!
3. Mondja el az illetőnek, **milyen érzéseket** ébresztettek Önben a történetek!
4. Tegyen **javaslatot** a probléma kiküszöbölésére – alkalmazza a pozitív kérés módszerét, vagy szervezzen problémamegoldó megbeszéléseket!

Felhasznált irodalom

1. Humán Sztráda Nonprofit Kft.: Közösségi pszichiátriai ellátás. Szakmai program. 2010.
2. Muth Veronika, Gyüre Tamás Váradi Enikő: Kognitív paradigma a szkizofrénia rehabilitációjában – fókuszban a kognitív remediáció. 2015.
Neuropsychopharmacologia Hungarica